

Književna naticanja ⁽³⁰⁾

Na prvi pogled izgleda da svi narodi i narodne grupe se u nekakvoj formi natiču u pisanju i usmenom izlaganju vlastite riči i zato priredjuju čitanja, naticanja ili ispisuju to s odredjenimi uvjeti. Mi smo, žalibože, dosta siromašni na tom polju, a u posljednje vrime su i nekada postojeće inicijative čisto zaspale, što ne znači da med nami toga nije bilo. Vidi se, bez odgovorne strukture, a pri nas to moru biti samo društva ili seoske organizacije, ar pokrajina ili država se brine samo za svoj prestiž a nikako ne za zdizanje narodne svisti manjine. Ali moremo ustanoviti bez štentanja da svako takovo naticanje, govorenje, recitiranje, pisanje, jačenje, kazališna predstava i sve što je povezano s ričju jača narodnu svist, daje nam doživljaj skupnoga jezika, identifikaciju (ili odbijanje) s duhom toga jezika i socijalnoga druženja. Nimamo takove ustanove, ka bi sistematski pratila razvitak kulturnoga života i odredjivala put budućega razvitka i dala nekakvu viziju za budućnost. Svaako društvo pokriva samo jedan odredjeni segment kulturnoga života ali cjelokupno djelovanje ne daje skupni rezultat svakoga potrebnoga polja narodnoga života.

I ovde moremo spomenuti samo jedan aspekt u našem novijem, stoljetnom zbivanju kulturnoga života a to su naša književna naticanja. Po svemu onom što moremo zviditi (bez toga da bi to bilo do zadnjega potvrđeno) su mladi ljudi, sridnjoškolski djaki i študenti djačkoga *Kola* (prethodno društvo HAK-a) pokrenuli literarno naticanje. Vezano je nekako uz ime Ivana Klaudusza, djaka u gimnaziji u Željeznu 1933/34. ljeta (od koga imamo i nekoliko pjesam u tride-

seti ljeti u HRVATSKI NOVINA), kada su pozvali na sudjelovanje mlade ljude *Kola* iz Željezna, Gornjih Šic, Hollabruna i drugih sličnih institucijov zemlje. Imali su sjajan rezultat, med njimi imena kasnijega kulturnoga života kot su to: Štefan Horvath, Bela Schreiner, Geza Horvath, Anton Strommer, Adalbert Schreiber, Franjo Sinovac, Anton Hombauer, Aladár Csenar i još neki drugi. Dobitnik je bio Bela Schreiner 1934., i 1935. ljeta: crtica „*Novi dom*“ i „*Gorski vuk*“. Mogli bi bili pratiti takov razvitak naše literature i dalje. Po

ki: Jurica Čenar, Petar Tažky, Ferdo Sinković, Mate Kočiš, Martin Jordanić. I jedno vrime se je nastavila ta tradicija još 1998. i bez ispisanja književnoga naticanja, kot npr. Ana Šoretic sa »*Zamotana duša*« (1998.), Joško Weidinger s »*Prik plota*« (1998.), Doroteja Zeichmann-Lipković s »*Mrtvi na odmoru*« (1999.), Augustin Blazović sa »*Čežnja*« (2001.), Franc Rotter s »*Croatia liberata*« (2002.), Petar Tažky s »*I takovi smo bili*« (2004.), Anton Slavić s »*Plajgorski zvoni*« (2007.). Zadnje veće izdanje HŠTD-a je bilo od Joško Preča »*Ispunjen ljubavom*« 2008. kot 14. knjiga serije GRADIŠĆANSKO-HRVATSKA BIBLIOTEKA.

Kulturna nagrada »METRON« Hrvatskoga centra je vezana uz skulpturu od stakla i povelju

Drugom svitskom boju imamo pak dosta dobro izgradjenu tradiciju, ka je počela dosta teško, drendanjem 1949. ljeta i nastavlja se 1955./56. ku je dobio Jožef Liebezeit s crticom »*Aljoša i tri lande kruha*“ i Bela Schreiner s djelom »*Božić, koga pozabit neću*“, naticali su se Augustin Blazović, Bela Schreiner, Pepi Radostić, Aurelija Kornfeind, 1967./68., Anton Šatović s dvimi romani, 1973./74., 1977. školari u spomen Miloradiću, 1980./81. nagrada »*Skok konjića*« za Belu Schreiner. Ali presenećenje je bila prva nagrada toga naticanja od Martina Jordanića novelom »*Dok nas smrt ne razluči*« (u 1982.) oko ke su nastale i manje komplikacije i protesti. 1992./93. isto tako i nerasploženje prominentnih naticateljev u tom krugu. 1996. po svemu najuspješnije na spominak Ignacu Horvatu, sudioni-

Pokrenuo je cijeli razvitak Ignac Horvat svojim „književnim fondom“ 1974. ljeta, kada se je prosilo i za dobrovoljne dare u ta fond i prozvao „Književni fond Ignaca Horvata“. U fond se je nabrala odredjena svota kod HŠTD-a i financirala izdanja književnikov sve do kraja 90-ih ljet. Ali pokidob svota nije dala toliko kamatov, činžov, da bi se iz njih moglo bilo financirati nagrade i izdanja, je fond samoga sebe proguto/požerao.

Mladi su pokusili spasiti naticajnu tradiciju u okviru HAK-a (ada opet se vratili djačkoj tradiciji *Kola* pod kriticom LINAK (Literarno naticanje Akademskoga kluba) u ljeti 2002. do 2012. i u posebni broji *NOVOGA GLASA* objavljivali i tekste naticanja. Med njimi imamo i nova, čisto mlada imena od kih se do danas održala: Romana Schweiger, Lju-

1 GRADIŠĆE O O ljet

piše
Nikola Benčić

bica Čenar, Martin Omischl, Nisu se ostvarila euforična očekivanja za budući književni naraščaj i morali bi se pitati: zač je to tako? Isušio se je potpuno književni zviranjak našega jezika ili ima to sve skupa s nečim drugim posla? Manjinska književnost je težak posao i potribuje jako veliku disciplinu, čut odgovornoga poslanstva i svladanje svojega egoizma u poniznosti. Zadnji put je Ivan Rotter i mladi (HAK) organizirali pod naslovom »*Koronaknjiževnost*“ u Gerištofu na grobu Francija Rottera 2020. zadnji književni sastanak na njegov spominak.

Nezadovoljstvo se vidi i u tom, da su stvorene nove institucionalne forme nagrađenja/naticanja, kot su to npr.: *RECITAL*, *GRAAM*, školsko naticanje u strani jeziku (u ki čudakrat dobenu naši školari prva mjesta) i sada najpopularniji i najbolje prezentiran »METRON« Hrvatskoga centra u Beču. Sve je za živu gradišćansko-hrvatsku kulturu i postoji jedna uz drugu, morebit i konkurira jedna drugomu.

»Kulturna nagrada gradišćanskih Hrvatov« je vezana uz skulpturu od bronce i novelju

Starija nagrada iz Hrvatske je „*Fra Lucijan Kordić*“ za književnost gradišćanskih Hrvatov (2000.), pak za prvijenac (prvo djelo) autora Franca Rottera 2002. »Slavić« i ako se još dobro spominjemo nagradjen je i naš rječnik. A Mjenovci su stvorili iz vlašće inicijative za amatersko kazališće nagradu »TETAC KUNIN«, kot i Cogrštofci pukljavoga »VASENŠTEFLJA«. Ali pomislimo si samo, Hrvatska ima nabrojeno oko 84 nagradov (2017.) bez toga da bi ubrojili bili naše gradišćanskohrvatske u tu listu.

Ali morebit ada to nekako Askupavisi i o nagradi nagradjenoga. Pri nas je jako rijetka (ali bilo je!) pinezna nagrada, imamo statuu (Tome Rešetarić) za »KULTURNU NAGRADU GRADIŠĆANSKIH HRVATOV«, malu skulpturu od stakla za »METRON« i »MINI-METRON«, po ki put i nagradu u naturi (knjige) ali nimamo plakete, medalje, objavljivanje i sl.

Zvana toga imamo nagradjene, ki su svoja djela napisali u nimškom jeziku i poslali na naticanje kot je to bio BEWAG (danas NETZ BGLD) ili naticanje od nekoga kulturnoga centra zemlje ili neke druge institucije. Uopće moramo konstatirati, da se novije literarno zbivanje odvija dvojezično, a kod nekih samo u državnom (mimškom) jeziku i moramo priznati da imaju lipe uspjehe na tom polju. □

»Čuvam Te!« – Marija Fülöp Huljev, pjesme

Po ki put ti dolepeti nešto što te preseneti u obliku tanke knjžice, poezije kot šareni jesenski list s čutljivimi zapiski iz života. Tako mi je na stol zašla, priznajem zakašnjeno, pjesnička zbirka od 111 stranica maloga formata umirovljene učiteljice u Undi, Marije Fülöp Huljev, »*Čuvam Te*«. Iz skepse sam pao u oduševljenje po sadžaju i po oblikovanju, po izrazu, po jeziku, po jednostavnom ali jako sadržajnom, zbitom sadržaju našega gradišćanskohrvatskoga jezika. I tako se more, to je naš suvrimeni razumljivi jezik u jednostavnoj prateži ali svetačnimi misli.

Cijela knjiga je spominak na pulzirajući život, bez patetike, onako „po svakidanjnu“, kot se u pjesmi „*Ruke*“ veli: *Kada si ruka najde ruku*, ka ju drži i ne pusti dokle budu skupa živili, to je životno zadovoljstvo i blaženstvo. Blago je i umirujuće u boli spominjanje i spoznaja da je svaki jedinstveno, iznimno stvorenje po božjoj volji i ne more se zaminiti s nikim drugim. Postali smo za život, užitak kap po kap i rič (pjesma) nam je dana da tomu damo i oblik, izražaj, posebno u pojerbanjoj materinskoj riči. Na ta put života nas je spravila majka, svejedno ka-

Fališ mi

Fališ mi...
kot travi rosa,
kot zdencu voda,
kot cvijetu sunce,
kot zvijezdam sjaj.
Fališ mi...
kot licu osmijeh,
kot oku pogled,
kot uhu melodija,
kot jeziku rič.
Fališ mi...
kot tijelu zagrljaj,
kot duši moć,
kot srcu kucanje
kot ženi muž.
Fališ mi. (09_2015.)

kova ona bila a ta put ima svoje vrimenske odsike od mladosti do staranja. Ni ne zamemo upamet da su riči oblik, pečat stvarnosti, jesen je staranje, zima me grize ka me jur prisiljuje na selektiranje dugovanj, ka su se nakupila oko mene u punom toku života. Prekinu se kontakti, veze s drugimi, ki su u medjuvrimenju i prošli na drugi svit i ostao za njimi samo spominak na nje. Svaki lipi hipac ti daje veselje u sadašnjem životu tužnoga spominka. I slijedu iskricice: *Želja, Bol, Negativno, Potomak, Duša, Izražaj, Mišljenje*. A pjesnikinja je kot majka riči dala život materinskoj riči.

Is naslovom „*Čuvam te*“ iskriva se sprovod od spoznanja do zadnjega hipca, bolni spominki ki ali istovremeno i batru/utišuju, smiruju i držu spominak na životu, čuvaju prošlost i uklopu ju u st-

Ruke

Kada se ruka igra s rukom,
ščiplju i žakljaju se,
to je početak...

Kada si ruka najde ruku,
a prsti se spletu u zagrljaj,
to je ljubav...

Kada ruka išće ruku,
po umornom, teškom danu,
to je radost...

Kada ruka drži ruku
nemoćnu, mlahavu u
dlanu,
to je kraj... (2017.)

varnost sadašnjosti. I dugovanja skupnoga spominka, morja u Šibeniku, gledanje zrejanja črišanj, očekivanje pogleda u čiste oči, uživanje bez grižnje savjesti punim uzdahom, snagom života i naglim prekidom bolesti, sprohadjanja do konca i prediboki uzdisaj: *Fališ mi*, da bi podano na koljeno spali *Pred križem*, po čemu pak dojdju *Adventske sviće*, slabuckasto svitlo u škurini i jako uvjerljiva, iskrena *Hvala*:

Ne znam

Marija Fülöp-Huljev

Ne znam
ča se dogadja,
čutim si pjesme
zamućane.

Sitna sam kapljica
na našoj
hrvatskoj rosi.
Željim samo čuvat
jezik moj
materinski,
gradišćanski.
Obrnuta lica javnosti,
mućanje, šutnja
ujaćaju mi želju
da idem dalje.
Doživljaje, sjećanja
pisat ću sebi
da si dušu smirim.
Kritiku podnosim
iz oka u oko,
od iskrenih
pomagačev mojih.
Ljubitelje
svojih pjesam
obožavam, radujem
im se kot grišna duša.

Ne znam
ča se dogadja,
čutim se od naše
javnosti zamućana.

ocu, ćaći, ujči, prethodnikom:
*Hvalim ti Bože za moje Oce tri,
/ki su me držali u teški časi, ar
ne moremo opstojati u ovom
razrondjanom svitu bez diboko
zažiljeni korni našega diboko
povezanoga svita.*

Kako jasna i čista je sadržajna i jezična linija knjige, tako dosljedno, prepoznatljivo, klasično predmetno stvarna su i ilustracije od Štefana Karazmana, komu je, morebit, to bilo zadnje djelo ilustriranja, ar je istoga ljeta, nenadijano, preminuo. A Mijo Karagić u svojem uvodu veli: *...to je NAŠE. To je odraz one izvorne narodne kulture koja se unatoč svim nepovoljnim povijesnim okolnostima uspjela sačuvati u gradišćansko hrvatskim prostorima pa tako i u Undi rodnom selu Marije Fülöp Huljev.*

(NB)